

Varför ska staten ha egna ledarskribenter?

| av Per Heister

Silvio Berlusconi och Björn Elmbrant är båda goda exempel på farorna med så kallad public service. Varför skall vi alls ha statliga nyhetssändningar?

PROBLEMET MED Silvio Berlusconis stora makt över media i Italien är inte att han äger två TV-kanaler utan att det finns en statlig så kallad public servicekanal som ingår i bytet när man vinner val. Och så är det i alla EU: s medlemsstater. Är det verkligen rimligt att makten över de mest inflytelserika medierna följer med regeringsmakten? Är public service över huvud taget en rimlig idé?

Så länge makthavarna kontrollerar informationen kan de behålla sin makt. När informationen decentraliseras sprids också makten.

Ett av de viktiga första stegen till sovjetimperiets sönderfall togs när DDR byggde det imponerande Funkturm på Alexanderplatz i Öst-Berlin. Östberlinarna kunde då utan repressalier och med samma antenn ta in såväl de tillåtna statskontrollerade TV-programmen som de förbjudna västtyska.

Videotekniken, personatorerna och mot slutet av 80-talet också mobiltelefonerna gjorde sovjetmedborgarna medvetna om omvärlden. När man kunde stå på Domarberget i Tallinn och prata i telefon med vem som helst i hela världen via det finska NMT-systemet betydde det att den benhårda kontrollen över telefonkontakterna med omvärlden upplösts. Och med den Sovjetunionen.

Ungefär vid samma tid upphörde den statliga kontrollen av svensk TV. Jan Stenbeck började sända från London och 1992 hade radio- och TV-monopolet också formellt upphört.

Licensen som fortfarande tvingar oss alla att betala knappt fyra miljarder kronor varje år till det gamla statligt kontrollerade monopolföretaget är en relik från en annan tid. Det var naturligtvis inte rätt då heller men det fanns tekniska begränsningar för friheten i etern att skylla på. Idag framstår det demokratiska problemet med statskontrollerade media så mycket tydligare.

Berlusconi är ju inte den ende som kan utnyttja sin ägarmakt. Den socialdemokratiska f.d. ministern som är ordförande för Sveriges Television TV utsåg en för en tid

sedan en pålitlig kompis till VD. Här finns privatägda konkurrenter men kulturministern kämpar hårt för att hålla kontroll över så mycket det någonsin går. Marksänd digital-TV drivs fram med hjälp av licensbetalarnas pengar på ett sätt som skulle ha fått den svenska kultureliten att gå i spinn runt jorden om Berlusconi gjort likadant.

FALSK MARKNADSFÖRING

Men det är public servicemedia i sig som är problemet. Begreppet "public service" är falsk marknadsföring. Det står ett skimmer av opartiskhet och oväld över det. Här är det sanningen som meddelas. Sådana pretentioner ställer höga krav på opartiskhet, så höga att inga public serviceföretag uppfyller dem, inte heller de svenska.

Visst griper granskningsnämnden in för att kritisera sådant som när Mia-Pia Boëthius intervjuade den högsta medieansvariga, kulturminister Ulvskog, utan att ställa en enda kritisk fråga. Det hör dock till undantagen att den sortens undermålig journalistik påtalas.

Det betraktas uppenbarligen som rätt och riktigt när P1 bjuder in Aftonbladets kultur- och ledarskribent Olle Svenning för att säga vad han sedan länge i ett stort antal artiklar skrivit om Berlusconi. Intervjuaren vet ju vad Svenning skall säga redan innan han ställer frågor av typen Hur ser Du på Berlusconi? Oroas Du över hans makt? Så brukar det gå till. Tittare och lyssnare bjuds sällan något annat perspektiv än det förutsägbart vänstertraditionalistiska som exempelvis Svenning står för.

Än värre är att såväl radio som TV också har egna politiska redaktörer.

Björn Elmbrant presenteras i den socialdemokratiska tidskriften Arena, där han flitigt medverkar, som radions politiske redaktör. Elmbrant har helt fria händer att i P1:s samhällsredaktions namn uttala sig i vilka ämnen som helst och presenteras som om han vore en fristående tänkare i allmänhetens tjänst.

Men Elmbrant är inte någon allmänhetens opartiske tjänare. Han är en partigångare med en partigångares bakgrund och historia. Han har visserligen arbetat några

år på 70-talet som reporter på Rapport men sedan 1976 är han socialdemokratisk ledarskribent. Då började han arbeta som sådan på den socialdemokratiska tidningen Nya Norrland i Härnösand. Och han var riktkarl vänsterut i A-pressen. Var oftast grov och vulgär vänster, men lojal mot partiet. Sedan efterträdde han chefredaktören Alsing när denne flyttade och var fram till -84 vad som nuförtiden kallas för politisk chefredaktör.

Direkt därifrån hämtades han till Stockholm för att bli chef för Dagens eko! Det var ju inte okontroversiellt. Efter ett par tre år där fick han lämna chefsposten och är sedan dess en resurs för företaget som till full lön gör lite vad som faller honom in. Läser upp egna ledare är det vanligaste, men han har gjort minnesprogram kring arbetarrörelsens historia på första maj också.

NIDPORTRÄTT

Och så skriver han böcker. För tioalet år sedan en hyllningsbok om Olof Palme och ett nidporträtt av Torbjörn Fälldin. Numera handlar böckerna om hur dålig kapitalismen är. Han har skaffat sig en rätt hög profil som vänsterdebattör i tidskrifter och på kultursidor. Och så har han fri tillgång till radions samhällsredaktions programtid för att där föra ut samma budskap. Serien Hyperkapitalismen i P1 omfattade 9 program om drygt 40 minuter vardera.

Elmbrant "analyserar" borgerlighetens samarbete och han "bedömer" den socialdemokratiska regeringen som om han var en oberoende kommentator.

Jo, visst händer det att han är kritisk mot den socialdemokratiska regeringen och partiledningen – och Tony Blair – men det är ju från ett "Old Labour"-perspektiv, från vänster.

Också TV har sin politiske redaktör. Sedan ett knappt år har den socialdemokratiska partiarbetaren Bo Inge Andersson även formellt detta som uppgift. Han är Rapports utrikespolitiska kommentator som dyker upp i rutan för att då och då fördöma utländska borgerliga politiker och deras väljare. Han avskyr Bush och andra borgerliga politiker.

Och det är ingen överraskning för ledningen. Bo Inge Andersson är också han partiarbetare sedan 70-talet. Då lämnade han tyska institutionen vid Lunds Universitet för att skriva ledare i det socialdemokratiska flaggskeppet Arbetet. 1979 anställdes han som utrikeschef på LO-tidningen och samma år gav han ut den lilla skriften "Bohman, Strauss och deras vänner: en skrift om högerkrafterna i Europa". Den gavs ut av socialdemokraterna och LO gemensamt.

Socialdemokraterna brukar valår ge ut sådana pamfletter och 1979 var det alltså Bo Inge Andersson som var bärare av attacken på moderaterna.

Med denna merit i bagaget anställdes han strax som utrikesreporter på Rapport! Där blev han så småningom utrikeschef och är sedan i fjol alltså fri tyckare.

Också Bo Inge Andersson kallas in då och då att intervjuas som om han var en opartisk källa till kunskap. Men så är det som synes inte.

Och han hemlighåller det inte heller.

MEGAFONER

När han i samband med valet i Storbritannien i juni förklarade att valresultatet visade att engelsmännen därmed slutligen gjort avbön från thatcherismen osv. skrev en arg tittare till Rapport och bad att få en förklaring till den nyhetsbevakningen i Rapport. Ärendet skickades av nyhetsdesken vidare till Andersson själv. Han svarade inte på den sakkritik som framförts – inte heller redaktionsledningen gjorde det – utan gav sig på anmälaren i stället.

Det interna mailet från Andersson lyder i sin helhet: *En koll gav vid handen att den som skrivit resp de som fått texten för kännedom är personer ur Moderata Studentförbundet (en del stationerade i Österåker!!!) och knutna till MSF:s tidning Svensk Linje. Jag vet inte om det finns någon egentlig anledning att svara – kanske vore det bättre att låta dem göra granskningsnämnsanmälan...*

Quod dixi, dixi

Förutom de sakliga felaktigheterna är tonen och attityden till tittare och licensbetalare anmärkningsvärd. Det sakliga innehållet i kritiken kunde man strunta i eftersom personerna är från Österåker eller är moderata. För säkerhets skull: problemet med Bo Inge Andersson och Björn Elmbrant är inte deras privata åsikter. Inte ens deras politiska åsikter. Det finns många som har politiska åsikter men som är duktiga journalister. Av alla möjliga olika kulörer. Problemet är public service.

Statlig kontroll över etermedia är helt enkelt till nackdel för den demokratiska opinionsbildningen. I Sverige hålls oberoendets och opartiskhetens fana högt i teorin men i praktiken blir journalisterna på statsradion och statstelevisionen oftast megafoner för det största – och som det uppfattas – statsbärande partiet. De politiska redaktörerna Elmbrant och Andersson är bara de värsta exemplen på detta.

Quod dixi, dixi

Förutom de sakliga felaktigheterna är tonen och attityden till tittare och licensbetalare anmärkningsvärd. Det sakliga innehållet i kritiken kunde man strunta i eftersom personerna är från Österåker eller är moderata.

För säkerhets skull: problemet med Bo Inge Andersson och Björn Elmbrant är inte deras privata åsikter. Inte ens deras politiska åsikter. Det finns många som har politiska åsikter men som är duktiga journalister. Av alla möjliga olika kulörer. Problemet är public service.

Statlig kontroll över etermedia är helt enkelt till nackdel för den demokratiska opinionsbildningen. I Sverige hålls oberoendets och opartiskhetens fana högt i teorin men i praktiken blir journalisterna på statsradion och statstelevisionen oftast megafoner för det största – och som det uppfattas – statsbärande partiet. De politiska redaktörerna Elmbrant och Andersson är bara de värsta exemplen på detta.

Per Heister (pheister@europarl.eu.int) är redaktör för Svensk Tidskrift.

